

הכירו את פרופ' לילך רוזנברג-פרידמן ראש המחלקה ללימודי ארץ-ישראל ולארכאולוגיה

ראש המחלקה משנת 2017, תארים ראשון, שני ושלישי בלימודי ארץ-ישראל וארכאולוגיה, כולם מאוניברסיטת בר-אילן (נשואה ואם לארבעה)

פרט מפתיע: יש לי אוסף של "גולדה" (גולדה מאיר), ואף תמונה שלה עומדת עם סינר במטבח, שתלויה אצלי במרכז הבית ומעוררת שאלות, של ילדי, חברים, אורחים מזדמנים... וזו המטרה.

מה רצית להיות בילדותך? האם יש לך קשר לתחום המחקר שלך היום?

מאז ומעולם אהבתי היסטוריה; קראתי המון ספרי קריאה שהיו מעוגנים במציאות היסטורית, במיוחד זו המקומית. כשהתחלתי ללמוד לא חשבתי על קריירה אקדמית. כשהתלבטתי מה ללמוד, אבא שלי ז"ל אמר לי ללמוד משהו שאני ממש אוהבת ואז באופן טבעי אתפתח בו. וזה מה שהיה – התחלתי, ונשארת. זכיתי שהתחביב שלי הוא המקצוע שלי. זו הייתה עצה חכמה, ואני ממליצה לכולם לעשות זאת, במיוחד בימינו, כשאין לדעת מה יהיה המקצוע הנחשק בעוד כמה שנים. כשלומדים משהו שאוהבים – מתפתחים אישית, מפתחים חשיבה ויצירתיות – ואלה בוודאי יהיו הכרחיים גם בעתיד.

אבל לגופה של השאלה – עולם הרפואה עניין אותי מאוד, ותמיד חשקתי במקצוע המיילדות. לא יצא לי לעסוק בכך, אולם אני כותבת על ילודה מנקודת מבט היסטורית © סוג של שילוב בין חלומות...

שתפי אותנו בחוויה מיוחדת או מצחיקה מהחיים הסטודנטאליים או מהדרך האקדמית שלך?

לא יודעת אם מצחיק או עצוב, אבל כשאני התלווה אלי לכנסים בחו"ל, לא פעם (ולא פעמיים), פנו אלי ושאלו על מה הוא מרצה. באופן טבעי היה ברור לנוכחים שהוא החוקר ואני הנספחת. מה שמעיד על קיבעון של תפיסה מגדרית...

מהו הספר האחרון שקראת? איזה ספר קראת יותר מפעם אחת? מהם שלושת הספרים שהם בבחינת חובת קריאה בתחום המחלקה שלך?

וכהמשך ישיר לתפיסה מגדרית, כבר בצעירותי (כשהמילה העברית "מגדר" טרם הומצאה, וכשמודעותי לנושא היתה טמונה בחיק העתיד), אני חושבת שידעתי בעל-פה את "גיא אוני" של שולמית לפיד. אולי מבלי דעת, זה היה אחד הגורמים שדחפו אותי לעסוק בחקר ההיסטוריה של נשים ומגדר. ספרו של עמוס עוז, "סיפור על אהבה וחושך", נפלא בעיניי מכל הבחינות. הוא מאיר מזווית אישית על חיי היום-יום בתקופה שהיא מושא מחקר, ומחיה אותה. הרחבת הידע השזורה בהנאה צרופה. הספר האחרון שקראתי הוא "איינשטיין, חייו והיקום שלו" מאת וולטר אייזקסון. לא רק שזו ביוגרפיה מרתקת של איש מרתק, אלא דגם לחיקוי לאופן שבו יש לכתוב ביוגרפיה, תוך שילוב חכם בין החיים האישיים לאלה הציבוריים. כפי שעלינו ללמוד את ההיסטוריה, הכוללת לא רק את הציבורי והידוע כי אם גם את הפרטי, שלעיתים סמוי מן העין ונעדר מהתייעוד הרשמי.

ולגבי ספרים מומלצים: המחלקה שלנו היא רבת-תחומית; משלבת בין היסטוריה, ארכאולוגיה, גאוגרפיה, בוטניקה ועוד תחומים, עוסקת בתקופות שונות, וזו ייחודיותה: חקר הארץ מזוויות שונות ומגוונות. לפיכך, אין ספר אחד או שלושה שהם-הם החיוניים. אמליץ על כל ספר "פותח את הראש", מעורר חשיבה, מעלה שאלות ומאתגר. אנחנו בעידן שבו הידע נגיש למדי, וכדי ללמוד באקדמיה ולמצוא את היכולות האישיות – צריך לעבור לרובד הבא: מה לעשות עם הידע? ובהתאם, המלצתי הנ"ל.

"אין לנו מונופול על האמת"

מהי המדינה הכי מפתיעה שהגעת אליה בזכות המחקר שלך, ובאיזה הקשר?

ברזיל. נשלחתי מטעם ביה"ס הבינלאומי בבר-אילן ליצור קשר עם אוניברסיטאות בברזיל, שישאלו מעניינת אותן מאוד. רבים בברזיל הם נוצרים המאמינים בברית הישנה ובברית החדשה ועוד, ומתעניינים בתנ"ך, בארץ-ישראל מולדת הנצרות, ובארכאולוגיה המקראית. נושאים אלה הם במוקד הלימודים במחלקה, אני נשלחתי לברזיל לאור תפקידי כראש המחלקה ושזרתי בביקורי שם גם את תחום התמחותי – ארץ-ישראל בעת החדשה. תיארת להם, למשל, את התפקיד המרכזי שמילאה ברזיל בהחלטת האומות המאוחדות על החלוקה בכ"ט בנובמבר 1947.

אם לא היית באקדמיה, הייתי, כאמור, בתחום הרפואה. בפנטזיה – בתחום המיילדות במשלחות של רופאים במדינות עולם שלישי.

מי מהוגי התחום או מהמורים שלך, ואולי דווקא מקרב הסטודנטים, נתן לך השראה מיוחדת, גרם לך לשנות את דעתך, עורר אותך למחשבה או לפעולה?

ללא כל צל של ספק, מורתי ורבתי פרופ' מרגלית שילה מהמחלקה. כבר בעבודה הסמינריונית הראשונה שכתבתי בסמינר שלה, על חלוצות העלייה השנייה (עבודה שעליה קיבלתי פרס מחאן חדרה ©) נשכחתי בקסמה, ובקסם חקר תולדות נשים ומגדר, שהיה אז בחיתוליו. פרופ' שילה האמינה בי מהרגע הראשון ובזכותה למעשה בחרתי להמשיך במסלול האקדמי. למדתי ממנה המון המון מבחינה מקצועית (ידע, חשיבה היסטורית, כתיבה מחקרית), אולם לא פחות מכך למדתי ממנה על אנושיות ורגישות; על האופן שבו יש להנחות תלמידי מחקר, לכתוב ביקורות בונות ולקבל ביקורת. אני חבה לה חוב עצום.

ציטוט שמאפיין אותך או שהולך אתך תמיד:

ההיסטוריה לא רק ממש מעניינת, אלא גם נותנת לנו פרספקטיבה חשובה ביותר להבנת מציאות חיינו (ובייחוד בכל הקשור לנשים ומגדר, למשל). על מנת להיות חוקרים טובים (ואולי גם אנשים טובים. ויותר) עלינו להיות ענווים (אין לנו מונופול על האמת) ופתוחים מאוד לשמיעת קולות אחרים. ענווה ופתיחות.